КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ШИНАРДИ
23
июль.
1968 шу.
№ 88 (4668).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ
1923 ШЕРА ДЕНЗ

ХІАРА ДЕННА КУЛГАЛДЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА

В. И. Ленин вин 100 шу дузача денна сийленна кхъадахаран ахе шера план ханал хьалха кхочашъярн йолаенна социалистически яхь дIа тIехьа шерагІа яржаш дитт. Цу дерригача халкъо дахъа а лоацаш йолча яхье гучаюьл шоай низ ца кхебеш къахьегаш болча нахьа, новаторийн керда цIераш, гулдуьал дукха керда хила гІулакхаш, къахьегама оьсарле лаккхъергІола, болча вахьа беман тІаьхьийтаргІола, цар вазарехьа тоалергдоль керда резервашъкхьаоз.

Из хьахьокхаш дола масал за производство аргайоаккхаш тоалра лу экономически эффект имосгта лаьхьэра тІахьехаш йола Грозненски химически комбината коллектива почин. Товарни продукце хІара сом тІера кепиг кхолара тІалерзадаь дола Москверча мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо дІалоладаь дика гІулакх хьал а лаьца химически комбината болхлоша лаьрхІад производство тоалва в 1968 — 1970 шерашка производственно - технически мероприятей комплекс чакхъяккхара а чотах 1967 шерана нийсхича цхьайолча изделей производства объем 30 — 25 процент даккхе. Пхе шера планах лаьрхІачул совгІа 5 млн. сом кхоле. Цу коллектива дІадоладаь дика гІулакх ерригача предприятей коллективаша хьалловцарг хилар ах а ерригача производственни хьельдаша производство тоаль эргаккхарг лу экономически эффект даккхъара шера яхь аржарг хилар а шеко яц. ХІара предприятие хоадам болаш йола ферма хургьа цу яхьа. массехахьа а дІадоалр магогта кІезигагІа а хохийтаьш дукхагІа продукци арадепара, цун зикал лаккхъара. Пхийтта халал хьалха кхочашъяра тІерадаь хургьа яц.

ХІаш мазарра, социалистически яхьах бекъонна беркат доал партийни - профсоюзни организацешна дІа на дерттIа кулгалдеча, из кхетамца вІаштІехьйоаккхача предприятешка, тІехьлоаттача, колхозашка, совхозашка. Договораш дараха дехкараш тІа нарахи лоалаш дай социалистически яхь йоаржалра гІулакх. Цунна хІара денна кулгалде деза, хан-ханнахьа, ийрах, бетта, квартале бахьа балха итогаш а еш, уж берригача яхьа юкъарча наха дІа а йоалийташ. Юкъхьаларча партийни организаце, профсоюзни комитето, комсомола дакъош шоай йоакхо егга яхье бахьнабашта ховргІола гІулакх вІаштІехьлакха деза. Яхье ынначо предприятей, цехий, бригадай коллективаш хан-ханнахьа вІаши тоххамаш а деш, тІаьйца декхараш кхоачаш мишта лу хьожаш хила еза. Хьалха латтарий опыт шерра дІайоваийта а производствана юкъе яхьа а еза. Бокхха лоархІам болаш да яхье бахьнараш каст-каста вІашагІбеттабалар. Цар вІаши нокъостал дар, хьалха латтарий сий лакхлургІола, цар дика гІулакхаш массанена а дІалоаргІола хІама дар. Уж дерригаш а партийни профсоюзни организацешта хІара денна шоай бІаргкІал лоаттаде дезаш а кхоачашде дезаш а дола гІулакхаш да.

Сунженски района «Победа» яхача колхоза производственни участкаш вІаши гаьна я, кІаьта а кхаш лелахераш хов хьайбаш лелалераша мишта кхоачашду шоай декхараш, кхаш лелалерий толамаш хьайбаш лелалераш а дов. Колхоза бахача берригача наха хов яхье хьалха ваьннар малагІ ва тІехьа вала висав. Партгруппай, кІаьта мишта фермашкарчен бригадашкарчен агитаторийи политинформаторийи нокъосталца вІаштІехьйоаккх уххаш парткомо бригадашка, фермашка социалистически яхь, социалистически декхараш кхоачаш мишта лу хьаж, итогаш дІайовзийт доаркешта, механизаторашта, кхычарна. Социалистически яхь вІаштІехьйоаккхара а цун итогаш массанена а дІайовзийтара а боккха лоархІам болаш а колхоза гойтара агитаци я.

Социалистически яхье котбаьннараша совгІаташ тел колхозе, сийле доска тІа боах, дукха тираж йолча газета тІеи къахьегама листокаш тІеи буаш, цар опыт массанена а дІайовзийташ.

Дукха доладе йиш я социалистически яхьах дола беркат, цунна партийни организаце кулгалдарах тийша хилар хьахьокхаш дола масалаш. Хьаьшаргъа вай КПСС XXIII съезда цІи лелаю крекинг-заво, Грозненски химкомбината коллектива тІахьехам газеташ тІа арабоаллашехьа оттадир партийни организаце из дош болхлошта хьалхашка, хІара болхло, инженерно - технически болхло бокъонца дІакхетаир цун чулоацамах. ХІаьз шоай коллективо дергдараш белгалдоахаш ба уххаш. Мишта хул дайм. Социалистически яхь вІаштІехьйоаккхар, цунна кулгалдер, керда къахьегама толамаш дахара наьха лелаш урадуттадер партийни организаци я уххаш.

Дика кулгалду социалистически яхьа «Красный молот» завода, Грозненски локомотивни депо, А. Шерипова цІерагІча нефтемасловазода, Грозненски районерча 1 Мая цІерагІча колхоза, мишта дукхача кхыча предприятей, колхозий, совхозий партийни организацешна. Цулукхьа дика за сага производственни хьокхамаш а социалистически декхараш кхоачашду, боахама экономика дегІайоагІа, къахьегамхой материальни а культурни а хьалаш тоалу.

ХІаьта кхьыча тайпара а хул. Партийни организаце социалистически яхь тасса дохар, тІаьйца декхараш кхоачашлара къахьегамхой саргагІа ца боахача производственни хьокхамаш асала дул. Мишта да гІулакх уйх шера хьалхарча ах шера шоай производственни планаш кхоачаш ца яьча «Пищемаш» завода, Нохч - ГІалгІай хулак комбината, мелико - инструментальни завода, гІишлой материалий, промышленноста управлене дуккхача предприятей коллективашка. В. И. Ленина ваь 100 шу дузача денна накъаьдолхача хана уж тайпа предприятеш, колхозаш, совхозаш хила йиш яц. Из кхетадеш хила беза юкъхьаларча партийни организацей секретараш, райкомий болхлой.

Ерригача производственни объединеней, министерствай, ведомствай, предприятей декхар да хІана химически комбината коллектива тІахьехам хила, шерра дІабоваийтар, из доархІаме инициатива дІайоаржалра де чел дезаь дар, болхлой, инженерно-технически болхлой производственни хьинар айлар, экономически эффективность лакхъара, арадена продукци дика хилийтара, къахьегам нийсса вІаштІехьбаккх а берригa теркам тІабахийтар.

Партийни организацеш дажи нахана хила еза, царна ховза деза къахьегамхошта эшараш, цар дІадехараш, уж пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра оарцагІбахь беза, кхетамца де деза кулгал.

Пхе шера плана дІ ха чакхъыннай. ХІана хІара ди лоархІаме да тІаьйца декхараш кхоачашдара. Социалистически яхь хали кулгалдар —партийни организацей сийлен декхар.

К П С С Ц К

Хьакхйина махкахара, уйх шера 19 июле КПСС ЦК Политбюро КПЧ ЦК Президиумага дахьийтад шин оагІора новкъостий вІашагІкхетар чакхдаккхара хьахъехьа предложени еш дола письмо.

Письмо тІа, масала, йоах КПСС ЦК цхьа а ла Іеш июне а июлах хьалхарча ах бетта а —социалистически мехкий воаьл долча партей кулгалхой Варшаве вІашагІкхеталехьа хьалхагІа — вай партей делегацен цу тайпара шин оагІора вІашагІкхеталга чакхдаккхара предложенеш яь хилар - КПЧ ЦК кулгалхой шин оагІора вІашагІкхетилга чакхдаккхара принципиально раьза хилар хьах, цхьабакъда, из хиннадац, хІана аьлча чехословацки новкъостана хІара массала а, къаьстта юлаш ха а йоацаш тІехьадахьаз яз.

Письмо тІа йоах шин оагІора вІашагІкхетар КПСС ЦК доаккхача маІаце дерхІилга, хІаьта из аттара лаккхагІча боараме — КПСС Политбюрон КПЧ ЦК Президиумен йиза состав а йолаш е, — цигахьа сакин молагІча бахьанех дале а чехословацки новкъостана из йиш йоацаш дерхІе,— вІашагІкхетар мохулла шерагІа состав а йолаш шинна а парте кулгалхой делегацей вІашагІкхетар хилийта предложани а ю.

КПСС ЦК Политбюро предложени яь цу тайпара вІашагІкхетар уйх шера 22, 23 июле г. Москве, е, цигахьа санна чехословацки новкъостана на лаьтту болаш хуле, Киеве е Львове чакхдаккха.

ЧІОАГІДЕ НАХАЦАРА БУВЗАМАШ, ТОЛАШАГІЧА ТАЙПАРА ТОАЕ СОВЕТСКИ ДЕМОКРАТИ

РСФСР Лаккхехьарча Совета сесси

19 июле Союзий ЦІен Колонни зале дІахо а болх бир РСФСР вархІазлагІе хержача Лаккхехьарча Совета кхоалагІча сессе.

Сессе балхаца дакъа лаьцар цига хиннараша безаме тІаьйкача новкъосташа Г. И. Воронова, Ф. Д. Кулакова.

ІуйренйтІара заседани дІайоласча йийсаю дуаца оттадаьча дешаах шоалагІа пункт: «РСФСР къахьегамхой депутатий юрта, поселка Советах долча РСФСР закона проектах. «Хьалхарча дийнахьа цу лешо хьахъехьа доклад къор РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Председателя заместитель йолча депутата О. П. Колчинас.

Прениешна дакъа лоацар КПСС Оренбургски обкома секретарь йолча депутата В. А. Петрова, Читински областной Совета исполкома председатель йолча депутата М. И. Дмитриева. Цар закона проект чогейир.

Председателал деча РСФСР Лаккхехьарча Совета Председателя М. Д. Милионщикова дІахейтар депутаташа прениешка йийсача предложенешка РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиумни Федераце Министрий Совети терхонца хьожаргхилар.

Цул тІехьагІа сесси довкъашхоша массане раьза а волаш тІаьйцаьо «РСФСР къахьегамхой депутатий юрта, поселка Советех» доле Российски Советски Федеративни Социалистически Республика закон а хІаьта мишта РСФСР къахьегамхой депутатий юртей поселкан Советех доле законодательство юкъехкахьара порядках боле РСФСР Лаккхехьарча Совета сецам а.

Дуаца оттадаьча дешай кхоалагІа пункта хьахъехье доклад йир РСФСР Лаккхехьарча Совета законодательни предложеней Комиссе Председатель волча депутата Г. В. Подельщикова. Цо дІайовзийтар РСФСР Лаккхехьарча Совета Массазарча комиссех йолча положене проект.

Дуаца оттадаьчех кхоалагІа дош дувцаре юкъе дакъа лаьцар депутаташа: Брянски областной Совета исполкома председателя Н. М. Коновалова, Къалбаседа-ХІирий АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председателя Т. С. Хетагурова, Хабаровски медицински института хирурге кафедра заведующе С. И. Сергеева, КПСС Ростовски горкома хьалхарча секретара С. Н. Сабанеева.

Сессе довкъашхоша чІоагІдир РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаш. Цу деша хьахъехье доклад йир РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь волча депутата Х. П. Нешкова.

* * *

Лоацача хана перерыв хилачул тІехьагІа сессе дІахо а болх бир.

Депутаташеи хьешашеи чІоагІа гІоараш а детташ тІаьйцар хьагучабьлла новкъостий Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев.

Трибуна тІа ваьлар РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель М. А. Яснов.

Уйх сессе депутаташа дакъа къамаьлашка хьаккхайкадаь, аьлар цо, антисоциалистически низаша социализма лоадамта, социалистически мехкий содружества атака йоаржаьяча кошал долча Чехословакера событеш дегІахкхаа цІенхаштта сагота янлао. Депутаташа хьаккхайдова мишта социалистически мехкий коммунистически болхлойн партей делегацеша Чехословаке Коммунистически парте Центральни Комитете дахьийта письмо шоаш чІоагІа къоабалдеш хилар а.

Сессе довкъашхоша бизза къоабалбир «Социалистически мехкий коммунистически болхлойн партей делегацеш Варшаве вІашагІкхетара итогех» боле Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета июльски Пленума сецам.

М. А. Яснова предложени йир цу деша хьахъехьа Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета заявлени тІаэца, хІаьта заявлене проекте текст дІа а кхайкайир.

Заявлени массане раьза а волаш, дІаьхдаь тІоараш а детташ, тІаэц депутаташа.

Председателал деча депутата М. Д. Милионщикова дІахойт Российски Федерацена союзни республикех эгаза хьалха Октябрьски революце сецам йина хилар. Тахан сессе довкъашхоша кхайкай из сагІат дІадоладаь йоакха сийле. Зале гІортдаьнна чІоагІа тІоараш дегта водалу Российски Федерацен Байрах торжественно чуяхьаш.

Къамаьл де дош лу КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель волча депутата Н. В. Подгорнена.

Цул тІехьагІа жоп луш къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро член, РСФСР Министрий Совета Председатель волча депутата Г. И. Воронова.

Цу тІа шийтта болх йистебаьккхар РСФСР Лаккхехьарча Совета сессе.

(ТАСС).

Республика кхашка

ШОЗЛАГІА ДІАЮВ

Юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех эгара доархІаме дар — дулх, шура, фуаш дукхагІа дахар.

Уж продукташ алсамъяха гІертачар керттерча дакъа де дезар доакъара база чІоагІъяр да. Кхьтола маькъаш лехачарна пайда ца баьннадга белгалдаь дукха ха я.

Хьайбай продукташ йоккарга дахлача Грозненски района колхозаши совхозаши вай республике керттерчарех доархІ. Ерригех сарга кхоач 30 процент шура, мазел хІаьа дан хьнна дулх, 50 процент фуаш.

Из мишта дале ерий тІаьхьа бахцаш йола шоай даьгІенаш яц цар. Цудухьа хІара боахаме хьайбаш Іамгара доахача хана кхоачамбоалаш доакъар хилийтара шоай низ тІабахийтаб специалисташа, кулгалхоша.

ХІамаи дІашача лаьтта структуре доакъара культурашка 40 процент кхоач, хІаьта а цох дукхагІа гІулакх. ТІатГертта пайда эцаш йола веерваш даха еза.

Гектара воча хьала тІа да хьайбакта моша доакъар ІалашдергІа.

Цу хьакъе хьайбаш лелалерашта новкъостал де дехкарийла ба кхоам лелалераш. Гурахьа дийна хлат чуйийа доалдаме шозлагІа юкъ культураш дІае эза дар.

Уйх тІехьарча шерашка ю болх тоалуш бовгІа тха кхашка. Шерра-шера дукхагІа дІашо оаха доакъара лаьрхІа шозлагІа юкъ культураш. Мишта, 1967 шера цар дІалаьха лаьтта 13 эзар гектар да е эрджа доакъара культураш хьожадаьчех 30 процент совгІа. ХІаьта уйх шера хІанале доакъара шозлагІа дІайийнай 11 эзар гектара тІа тайп-тайпара культураш. Цул совгІа уж хІана кхы а чуйнна дІашаддя.

Цо хьагойт цу бахки боахамашка дерттІа оарцагІбаьнналга, цудухьа аьтту а боал цар.

Хлат чуйна боахаме лаьтта аьхад агрегаташца. Из аьхача хатокаш тоххаьй, макхаш дахьад. Цу гІулакхо доакъара культурай хьувкъаш дикка лаахбу. Мишта из соахка леш хиннача боахамашка хІара гектара тІара 100—120 центнер моша доакъар чуденад, хІаьта силосни масса 150—170 центнер йоал.

1967 шера «Советская Россия» яхача колхозе эгара хьалха доакъара лаьрхІа гречиха дІайийнаяр. Гектара бахха хьийнъар цу боахаме из культура.

Мишта дІайийнача культурай сийна масса хьайбашта лоаттае йиш хул сентябрь, октябрь беттанка. ТІаккха ноябрь, декабрь беттанка хьалха дІалхача хана цу тайпара доакъар доацаш дусар хьайбаш. Из а вІаштІехьдаккха карагІаьнаай тха хІана.

ШозлагІа дІашача культурашка цхьана рапс дІае белабанаб тха боахамашка. Из гурахьа хьулькъаргІойлаш хьахул. Хайра хІана лал из культура кхоеш дІаледар а. Цул совгІа, хІидуш хьахула моша доакъар кІезигдоаннача хана рапс йолча доалаве йиш хул хьайбаш.

Кертерча дакъе хлат чуйнцача доакъара лаьрхІа оаха шозлагІа дІашо культураш хьалкагІа, гектараш да. Уж йоагІача хана дІа а юкъ парон дика гІулакх лоаттаде хилча уж чІоагІа хьувкъарца дика аьтту йоал.

Ленина цІерагІча колхоза кертера агроном ваь. Макарбиа аьлчта хьалх шера токкаш бен хиннам шозлагІа юкъ культураш дІаера гІулакхъа. Цунна гучадаьннад мугІарий шерал 30 сантиметр йолаш хІара гектара тІа 70—80 килограмм фу хІадийча хьахула моша доакъар дукха дикагІа долга. Из детташ долча доахалла деукъам хилча царгара хьайвоккха шура сиха тІакхет. Из шозлагІа тІайийначаа культурех тийша хиналга шоко яц. Цудухьа уйх шера цу боахаме уж культураш 1500 гектара тІа дІашъергъа, хІаьта Грозненски шурий совхозе кхы а дукхагІа — 3080 гектара тІа. ХІанале хлат чуйнцача 1 эзар гектара тІа шозлагІа культураш дІайийнай № 1 йолча шурий совхозе.

Цхьабакъда, бакъхургдац цу боахамашка санна цу гІулакхна массанахьа терко еш ба аьлча. Каст-каста нийслу цхьадолча боахамашка уж культураш хІаьвча агротехника телхаш. Из да йиш йоацаш дац.

Уж культураш дІае могаш догІаш дийлахачул тІехьагІа. Уж дІаера белгахьлча ханал дукха хьалха е тІехьа а на доадаш де лаьа бахкаш.

Доакъара база чІоагІъярал совгІа кхы а пайда луш я шозлагІа дІашо культураш. Техникох бизза пайда эцийт, къахьегама оасарле лаккхъю, хІаьта эгара доархІамедар — лаьттах доала беркат совдоалийта.

Гурахьа хув хлат чуйнцача шозлагІа юкъ культураш дукхагІа дІаерах а уж дикагІа хьувкъарах а тийша да хьайбай продукташ алсамъяхара гІулакх.

Е. ИЗВАРИНА,
Грозненски юртбоахама производственно управлене кертара агроном.

ХЬАЛХА ЛАТТАРИЙ СИЙНА

Колхозай кхошкара гурахьа дийна хлат чуэцъ ха кхаьч лелалераш хьийгача къих мах бу, цар дог гІоцаьвл ва я. Дешо буртиг кхебаш дукха къахьийгад механизаторгара мугІаречa колхозхочунга кхоачам массаболча юрта бахача наха. Хлат чІоагІа хьийкъача боккха ккаь хул ю кхелаьршта.

Гурахьа дийна хлат чІоагІа хьийкъал уйх шера Шелковской района боахамий кхашка: хІара гектара тІара юкъара лаьрхІача 21,4 центнер лаьккхай. Из санна хьувкъаш цІаькха, хиннабац Шелковской района ах деннъача арений лаьттшина.

Мишта чІоагІа хлат кхеде карагІаьннай уйх шера кхаш лелаерашта хай дехкача хьатттоакх доагІача тайпара пайда эцарах, лаьтта лелалерa культура дакхъярах.

Гурахьа дийна хлат хьекха даьккхай тха районе. Йоза вІаштІехьдакха кхерчашдар зеррига балхаш. Колхозай партийни комитетаца хІара дийнахь тІахьехам лоаттабеш дІайихьача, механизаторашта юкъе лаьттача социалистически яхье толам баьккхар.

Хлат хьекха даьннах. Даьхен амбарашка ээраш тоинаш дешо хлат чуэцесаладь. Цу декхача толамашта хетадаь цІейш дІадехьар колхозай станицашка.

Лоаша дувлІ лов цу тайпарча шин станице Ново-Щедрински Дубовски хиннача цІей. ДІадахача вІаракхийнахьа «Коминтерн» яхача колхозе балхаш сихленнадар — хлат хьекха баьлаш бар механизатораш, оршотдийнахьа лелаьа хана станица юкъе гулбелар берригa колхозой. Хоствийра хлат чуэцаш белгалбайна комбайнераш, шуфорашкеш, турпалаш. Ах бІаь саг хиллад йола вІаьнна колонна станица юкъе дІайодар. Ше вІаьда тІабоссача йтоле тІа багІар колхоза председатель В. Г. Табачков, парткома секретарь И. А. Юшков. Йоалаш оркестр йола, тІоараш деттаь турпалхошта моаршал телар колхозахоша. Къамаьл деш дикача къахьегамхой цІераш яьхар, парткома секретара, цар хьаьхачаш дІанхайкадир.

Комбайнерашта юкъе аьттача социалистически яхье хьалхара меттиг яьккхар Александр Максимович Федина. Хлат чуэцача хана 257 гектар хьоккхаш 6790 центнер хлат аьрдар цо. Б/хеа ваьккхен вавах хь воаш эзар тьадда латтача комбайнера. Цул совгІа вІалла дІа на тоцаш цо лелаь колхоза парткомеи правленеи карара кара тела Ше байраха хлат чуэца ха хьатІахкаччалаш цунга йинар. Сийлен грамота елар Федина.

Мишта баркал элаш хоастабир дукха кхы комбайнераш: Л. Нутаев, А. Погарелов, шоферашт А. Кузьмичкин, А. Марченко, кхы из кхобеш хлат чуэцача къахьийгал кхыбараша. Тхьа турпалхоча колхоза парткомеи правленеи Сийлен грамоташ елай, баркалаш даьхад.

Цу колхозе хІара гектара тІара 25 центнер хлат даьккхад колхозашна.

ЧІоагІа сакъердаме дІадихьар хлат хьекха даьккха кхеталаь цІей «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Уххаве а мишта бедда дечакхдаьллачa хана юрта йисте локхаш оркестр яр.

Дика вІаштІехьдаьккхад сихен 2164 гектар хлат чуйцар комбайнераша. ХІара гектара тІара 24,5 центнер хлат даьккхад механизатораша. Хлат чуэцача турпала къахьийгар коммуниста Николай Семенович Якушков. Цо 428 гектар хьекха, а хьекха аьрда лид эзар гарга тоин хлат дІаделар. ВДНХ ваха меза боацаш путевка еннай хьалха латтача механизатора. Мишта дика къахьийгад комбайнера Кудряшов Федора.

Хьалха латтача комбайнерий сийна колхоза правленеи юхе флагштока тІа байраха аІавй.

Хлат чуэцача лаккхара хьокхамаш гойтача турпалашта баркалаш ьаьлар колхоза правленеи парткомеи.

Хлат хьекхача къахьегама оасарле лакха йолаш дика белх баьраш хоастабир «Красный пахарь» яхача колхоза правленеи парткомо.

Е. ФАРИКОВА,
КПСС Шелковской района комитета секретарь.

А Х   Б У Т Т   Х Ь А Л Х А

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе лаьржача социалистически яхье къаьстта дика къахьегама толамаш доахаш в уйх шера нов. Шарый керте латтача установка коллектив. Ханал ах бутт хьалха кхоачашъяь цо вархІ бетта план, кІошалехьа иалал совгІа араийнай эзараш тоннаш мехкдаьтта сийрда продукци. Кхы а хьалха пачхаьлкхен план кхоачашъяьй Абасалиев Мажед керте латтача № 1 йолча установка технологаша.

Е. СААНОВА,
Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода инженер-экономист.

С о в е т с к и   С о ю з е   гІолла

УШАЛАШ ЙОКЪАЮ

Дальни Восток ккилийца ІалаІьер дерхІача Амурски областе кхьан ханна 15 йоккхача ушалаш йолча участка тІа мелиоративни балхаш деш латт. БІаь хинна ца Іеш экскаватораш, итташ бульдозераши трактораши а лаьтташ доакъара системай магистральнии хай гулдуи каналаш дехкаш, «Свободненски» совхозе. Ленина цІерагІча колхозе, Димски, Павловски, кхыча системашка дамбаш хьалъеш.

— ДІалахача шерашка аьха кийче ера балхашта мара пайда ца ийбеш хиннача меттиге бІаьстан беттанка уйх шера аха дІаденнад 1300 гектар совгІа лаьтта. Йовь бетта 2000 гектар гаргга лаьтта ушалех мукъадаьккхад. Цул совгІа, 1600 гектара тІара тайга тІехьашка аьккхай наха, — аьлча АПН корреспондентага хоам баьб «Амурмелиоводстрой» треста плановни отдела начальника Владимир Гончаренкос.

Мелиораторашна дерхІ ушалаш хиннача лаьттах 14 эзар гектари тайгашкара 16 эзар гектари уйх шеррехьа а аха кийчделга. ХІаьта Амурски областе мелиоративни балхаш дара перспективни планагІа 1971—1975 шерашка 250 эзар гектар лаьтта ушалех мукъадаккха а лаьрхІад.

Евгений БУГАЕНКО,
АПН корреспондент.

«ВОЛГА» ЧІОАГІАЛА РЕКОРД ОТТАЮ

Симферопольски таксомоторни парко эксплуатаци еча 1961 шера арахийцача Горьковски автомобильни завода «М-21» яхача машинаца капитальни ремонт ялехьа лелара ханаш тІехйоах. Цхьабакъда, царех цхьатие (№ 59—50 йолча) цхьа шей тайпара йола рекорд оттаьй: капитальни ремонт ялехьа (шин мотор а хийца) 600 эзар километр никъ баьб цо Крымски наькъашка, цунна ше къаьстта чІоагІа хилар дІа а хьокхаш. Цу юкъагІа автомашина гІаддайча а диказа йоккхача ремонта сена елаш яр. Ремонт йоацаш дахча наькъех шин «Волга» мукъа руза кхедаь цо.

ХІана из чІоагІа «Волга» лелача технически хьазе а дІахо болх беш а я. Из декка Тихон Байдак Дмитрий Акименков тешам бенна ба капитальни ремонт ялехьа цунна шоаш кхы а 50 эзар километр никъ бергхиларах.

Сергей ШАНТЫРЬ,
АПН корреспондент.

ШКОЛЕ ОПЕРА

Ставропольски края Лермонтовски горозерча дешархоша «ХьунагІара тамашаш» яха берий опера оттаьй. БІаргчІача шера чухьа, хьехархоша кулгал а деш, берашa ролаш Іомаьй, декарашей сурташ дийхьад, костюмий эскизаш яьй.

Опера оттаьча дийнахь культура Двореца зал тІаккІ аьлча йиза яр. Берригаш а занавес хьеллаьргна хьежаш сагота багІар.

Фаьлга сюжета берий а хийнарий а теркам тІабийрзар. Дешархоша ролаш кхоачашъеш шоашта мел ховр а мел могар а дера. Берий опера бокъаларча опера санна дар долла а хІама: керттерча герой пионера Гришай ари а, хуеташ а, балет-боберий халхар а, дешо оалхазарa халхар а.

Лермонтовски горозерча дешархоша крае дукхьашка школьни сцена тІа оттаьй опера.

(АПН).

ЗУНГАТАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНО ЛОРАДУ

Хьыметтел форда тІехеная шийх ахи эзар-кхо эзар метр лаккагІча моттиге, Къалбаседен Тянь-Шаня лоамашка а тІехьа дуккхача зуламерча са доахача хІамалгий тІандийн вІаннйн хІаладу Средни Азерча зунгатех цхьадолча тайпаша.

Энтомологашa хьеча перенисе хьадьекхад пига тхьаьк итт тайпа гаргга зунгатий дола. Эттара дукхагІа даьржа за Средни Азера биткьа корта бола, цІе корта бола. цІерал-цІе зунгатий. Цар гувпаш хагІа хьуи лохерча доазонгара дезаьим лов уллача моттига тІаттача альпийски даьгІенашка кхаччадаь.

Хьунна зуламии ту са доалла хІамалгаш хІалахьеча Тянь-Шаня къалбасейерча лоам-йовхашкарча зунгаташта паччахьалкхен за дехга оттадаь.

Владимир ОСТРОВСКИЙ,
(АПН).

ЯРОСЛАВСКИ ОБЛАСТЬ. «Меленковский» совхозе эксплуатаце дІаеннай юрта боахама электрификаце Ерригсоюзни института проектах хьаьхаь лакхимеханизированни ферма хьалхара вергІа.

Ферма хІара дийна ворхІ тонн совгІа шура чакхйоах. Из уххаза новсташка а етташ, потребителаш дІаухийт.

СУРТА ТІА: шура пакеташка йоттиш воалла оператор Николай Кулаков.

И. Дишин сурт.
ТАСС фотохроника

КАРАГIДАЬННАРАШИ НИЙСЛУ ХАЛОНАШИ

Шера 300 миллион тонн мехкдаьтта даккхара Татарерча мехкдаьттахоша дIайолаяь инициатива хьал а яьцна. «IаьржA дошув» дукхагIа даккхара къобсам хоттабелча «Грознефть» объединене мехкдаьттахоша толамца кхоачашду хьалхашка латта декхараш. Пятилетка кхоалагIча шера тIаьхьIца хинна социалистически декхараш дикка тIехкхоачашдеш хьабогIа уж. Шера тIаьхьIча социалистически декхарех планал совгIа даккха дезаш хинна мехкдаьтта бIаь эзар тонн я, хIаьта газ 30,7 миллион кубически метр я. ДIаьхача ах шера планал совгIа даьккха «IаьржA дошув» 173,6 эзар тонн я, хIаьта планал совгIа яьккха газ 27,2 миллион кубически метр я. Мехкдаьтта доаккхача къахьегама обсарле планах лаьрхIачул 2,9 процент лакхъеннай, хIаьта хьадоаккхача цхьа тонн мехкдаьттаген кубически метр газаген дIабода мах 2,2 процент лохбаьб.

Организационно-технически мероприятеш производства юкъехьарах укх шера кхоль электроэнерги 3,4 миллион киловатт-сахьат за. Шабахача ялх бетта кийча а яь балха юкъейихьарча рационализаторски предложенеша баь пайда 2,8 миллион сом да.

Ерригсоюзни социалистически яхье лаьха къахьегама толамаш даьхарах хьалхарча квартале «Старогрознефть» НПУ коллективана хьожайир СССР-а Министрий Советен ВЦСПС-н карара кара тела цIе байрах, шоллагIа моттиг яьккхар «Сунжанефть» НПУ, хIаьта кхоалагIа моттиг хьожайир бурзама контора.

ШоллагIча квартале социалистически яхье котало яьккхачарех я «Горскнефть», «Сунжанефть», «Октябрьнефть» мехкдаьтта промысловой управленеш, тампонажни контора, автобаза, транспортни контора, бурзама контора кхыдараш. Цига латта къахьегаш толамаш дахарах белгалбьннача я ин. Торий, Сычев, Летников, Павлов, Горепекин, Магамадов, Чуриков, кхы дукхахбараш керте латта мехкдаьтта доаха бригадаш.

Хьадоаккха мехкдаьттен гази дукхагIа хилийтара дахза дакъа лоац бурувдеттарашa а. Царна юкъе я МалгIабикера ин. Беков, Сальников, Остапенко, Чертоев керте латта бригадаши Карабулакера ин. Бородацке, Губина, Старшинина, Михайлова кулгалду бригадаши. Уж санна хьинаре къахьегаш бригадаш кхы дукха а я кхыча бурувдеттача конторашка а.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхаба социалистически яхье лаьнай 60 цех, 52 участок, 240 бригада. Из сийлен цIи яьккхай 14 цехо, 22 участка, 212 бригадо. Объединене предприятешка болх беш ва 3200 коммунистически къахьегама ударник.

Укх тIехьарча хана тха предприятешка къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара гIулакх а дика тоаденнад.

Цхьабакъда, объединене ерригача коллективо ах шера хьалхашка латта декхараш кертерча даькъе кхоачашдаь дале а, дукха кхоачамбоацараш а нийслу. Ялх бетта планах тоха дезаш хинна бурув 91,240 метр яр, бурув теха а яьккха болх бе йолаялийта езаш яр 16 скважина. Объединенена тIадиса, пачхаьлкхен декхар 2.108 метр я. Бурув тоха доладаьд 19 скважина — уж хул планах лаьрхIачул дукхагIа. ХIаьта бурув теха яьккхай 9 тохкама скважина.

Бурув тохара ах шера план кхоачашъяьр Карабулакски МалгIабикерей ши контора мара яц, хIаьта Старопромысловски бурувдоттача контора тIадиса пачхьалкхен декхар 4436 метр я. Бурув тохара сухала план кхоачашъяьй Малгобекски а Карабулакски а конторай коллективаша. Ерригa объединени хьалйоцача цо а бурув тохера сухала ах шера план 95,5 процент мара кхоачашъяьйн, хIаьта тохкама бурув тохача из хьекхад 92,6 процент мара бац. Бурув тохара план кертерча даькъе кхоачашъяьй цхьан метте станокашка боагIача боадамал дукхагIа болх байтарах. Масала, «Грознефтеразведка» треста цу тайпара болх байтаб 21 станокага. Экономически хьокхамашта Iеткъар из. Дукхьала яхе бетта бурув тохарга дIабода мах лаьрхIачул 2361 эзар сом дукхагIа да. «Грознефтеразведка» тресто планал совгIа дIадахийта ахча 1343 эзар сом да. Балха хадах пайда эшар 64,3 процент мара яц.

Хинна аварен дIаьхара зехьа йоаль ха 29679 сахьат да (ерригa хинна авари 25 я, цох 65 процент авари бурув тохарий бехках хиннай). Бурув тохача организацей балха анализ йича гучадьннад бурув тохара технологена къаьстта кIезига теркам тIаухийташ хилар. Конторашца балха опыт дIа-юха илара гIулакх а чIоагIа эсала дел. Старопромысловски конторе диспетчеризаци яьй бурув тохара, дикагIйолча методаца обработка ю маркхала. Цхьабакъда, цу методех пайда эцац кхыча конторашка. Авари фу бахьан долаш хиннай дIадовзийтац бурувдеттарашта, цулухьа цхьатарра йола авареш хул бурувдеттача конторашка. ШоллагIча ах шера уж керрига кхоачамбоацарийн дIа а доахийна, болх тоабе беш объединене бурувдеттараша. Цу гIулакха [illegible] йоахаргья оаш [illegible] тор[illegible].

Мехкдаьтта даккхара ах шера план объединене коллективо 102,3 процент кхоачашъяьй, хIаьта газ яккхара план — 102,8 процент. Соахка хьалхарча ах шера даьккхачул укх шера ялх бетта даьккха «IаьржA дошув» 18,7 процент дукхагIа да, хIаьта газ — 20,2 процент. «Старогрознефть» НПУ мехкдаьтта цу юкъа 58,5 процент лаккхденнад, «Горскнефть» НПУ — 39,3 процент. Хьадоаккхача мехкдаьттаген газаген дIабода мах лохбарах дукхьала яхе бетта пачхаьлкхена баь пайда 347 эзар сом да. Мехкдаьтта даккхара минтта ензача темпаница дегIаахар дувзадена да керда 13 скважина болх бе йолаялийтарца, болх ца бечи дьттача 27 скважинера мехкдаьтта даха доладарца, планах 15 мара хила ца езача. Дикка дукхагIа хилийтар хьадоаккха мехкдаьтта тIоаманта искусственни низ тIалоттабарах, 300 совгIа геолого-технически мероприяти чакхъяккхарах, кхыйола мероприятеш чакхъяхарах.

Объединене массайолча мехкдаьтта промысловй управленеша толамца кхоачашъю керда техникей технологи производствана юкъехьахьара план. Дукха балхаш даьл капитальни ремонт яра служба а. Планах е езаш хинна капитальни ремонт 61 мара йоацача кхоачашъяьр 77 я. Цу гIулакхо дикка кIезигагIа хилийтар мехкдаьттен гази йоаккхача нийсжинаш.

Даькъа толамаш дикка дале а мехкдаьттен гази йоаккхача нийсденнад цхьадола кхоачамбоацараш. Яьккха газ дукха яле а цох пайда эцара процент 54,4 мера яц. 7,5 миллион кубически метр газ планана йоагаш я.

Хьадоаккха мехкдаьттан ди тIехьа дукхагIа хул, цунца хьежжа дукхагIа хул хьайоаккха газ а. ХIаьта газ [illegible] реализаци [illegible] кхоачалаллал яц. [illegible] завод [illegible] йолаяш масакказа [illegible]иннай. Невинномиски [illegible]. Уж а кхы я [illegible] мероприятеш [illegible] чакх ца йоаха газа реализаци яра план кхоачаш ца яр кхерам болаш я. Мехкдаьттана реализаци ейа а халонаш нийслу. Малгобек — Тихорецк яха нефтепровод сихха йолаялийта езаш я. Цо дикка тоадергба МалгIабикера мехкдаьтта дIададахьийтара болх.

1968-ча шера мехкдаьтта промысловй управленеш мехкдаьтта газовй управленеш совгIа планированени экономически стимулированени кердача системах болх бе йолаеннай объединенера кхы 9 предприяти. Царех я автобаза, транспортни контора, бурзама контора, кхыдараш. Ялх бетта дика къахьегарах хьахинна материальни поощрене фонд 998 эзар сом да, социально-культурни мероприятей фонд — 588 эзар сом, производство дегIайоалара фонд — 2434 эзар сом да. Юкъера лаьрхIача хIара болхлоззуй алапи 123 сомага кхаьчад, хьалха хиннар 106 сом мара доацача, вешта из лакхденнад 16 процент. ХIаьта дIаьхача шера хинначул къахьегама обсарле 18,7 процент лакхъеннай.

Проектни мощностех биэза пайда эцара хьинар кхо ца дем къахьега лерхI объединене мехкдаьтталоша.

В. НАЗАРОВ,
«Грознефть» объединени начальник.

МОЛЛАГIЧА АВТОМОБИЛА ДОЛА ДОАГОР

[illegible] яхар легковой автомобиль. [illegible] мехкдаьттача метта дIаьттар ткъа [illegible] тонн [illegible] самосвал. Тховра хинна [illegible] дуи Iаламате йоккхача [illegible] еллар [illegible] болхлечо...

...ХIанз уж сахьта [illegible] доладаш дац из, цхьабакъда, кастта легковой автомобила чу, самосвала чу детта доагор цаI хургда. Хьалхарча эшар бензин дола лагIчоa эшар дизельни доагори дале а.

Шин тайпара хул чухьа доагор доагаду [illegible] — карбюраторни дизельни. Хьалхарче бензинаца бу болх, моллагIча — [illegible]. Дизельни двигатель гIейлеваь я карбюраторничул. Укхаза вIашкатоIадара (сжатие) боарам дикка хилара бахь хулийт дIадоаь доагор 26—40 процент кхоие. Цу тIа а, дизельни доагор бензинал даргIа а да. Цудухьа Iаламате дукха яьржай дизельни двигателаш. КагIйча 10 говра низ болча кехай двигателашкара 20 эзар говра низ барашка кхаччалца массехкахьа я лелаераш дизельни я. Из бахьан долаш дизельни доагор ца тоъача хIаьхьачал гIулакх. Мехкдаьттаца 24 процент мара мичай дизельни фракцеи. Цу цхьан хана кIезигбенной бензинах пайда эцараш. Из доагадайтац легковой автомобилашкех дайго мухьам кхухьача грузовикашкех мара.

ДаргIа дола доагор дизелашта лахаза ца боалача эттар конструктораш. ХIанз укх сахьата белгалъяьнна ши торо мара яц. Хьалхаръяр — тайп-тайпарча доагораца — бензинатара мазутага кхаччанца — болх булургболаш йола двигателаш хьаелга. Цхьалолча мехкашай цу тайпара двигателаш хIанзале а йолаш я.

Кхы а дикагIа да цхьаьаха дизельни а, нигта карбюраторни а двигателашта цхьатарра метаргделаш дола доагор хьадела. Массазара долгораш хьаларга долачул даргIа кургда из хьаларга дIадоагар, хIана аьлча мехкдаьтта бензинови, лигроино-фатагена, дизельни фракцеша, чекъа дезаргдац. Цуйих цу сахьате Iаламате дукха рузкъа кхоаргда. ХIаьта автомобила яр моллагIча доагорах пайда эца торо хиларо кхы а дукхагIа кхоаргда рузкъа.

Шерра фракцени лоаттам (ШФС) болаш дола доагор хIанз хьадеш Iилма-тохкама автомобильни институтеи (НАМИ) мехкдаьтта промышленноста Ерригсоюзни Iилма-тохкама институтеи (ВНИИНП) болхлоша. Цар хьалхара тайпа — ШФС-1 мехкдаьттах йоахкаш мел йола бензина, лигроино-фатагена, дизельни фракцеш йолаш да. Мехкдаьттах 50 процент хьадола ШФС-1 дизельни доагор 24 процент мара ца доалача метта. ШоллагIа тайпа (ШФС-2) — авиационни фатагенага йолха фракцеш йоаца доагор. Из 37—38 процент хьадела мехкдаьттах.

Дукха тохкамаш хьаь Iилмахоша. ШФС маркаш долз доагор дола балараш догаран массазарча дизельничул воагIа дац, двигателаш дукха тишъяланйтац, геттара шерра пайда эца метаргбелаш да. Могаш санна ШФС дикагIча сортех доача бензинел оаза хаге тIа дале, шаьра кхетадеш хургда Iилмахоча кеда карагIдаьннача цу хIамех мел доаха бераж дарда.

[illegible] ЯРОВ.
(АПН).

ДИКАЧА НАХАХ

НАЬХА ДУХЬА

— Доло кулгаш-м ца укх коча мала баькараш, ер хьайошкаш хиркайши, — аьлар цхьан пхаласаго. Баракъа доаккхаш хинияр мадий?

— Дилигова Къуле Лида я, — жоп ду воккхо. Из баракъа дика доаккхаш хIларьа бойзаш хинияр дукххача заказчикашта.

ХIамаш тегаш боаккараштa тIа а йодаш ца хоар дIаоалаш, шийта даьча хаттара жоп луш, дийра тхона цхьа йоI. Ер хила езъ-ех ца Дилигова аьнна хийттача хана цуй бригадерча цхьачe аьлар: Лиза хьаел укхаза, ер маха нийсбаькхабий-хьогI аа? ЧIоагIа уйла тIаьхийта хьаж юкъерча дегIара герга юхь йола къона гIалгIай йоI хьачуега. ГIадат аьнна хIама дац укхаза аьле лоаца жоп ду Лидас. Оала шийболх ирах долаш бийнача безамерча юхь тIа алар а даьнна баккал аьлар цо. Дилигоаас. Болз миста дел хьа аьнна даьча хаттара жоп а луш, цо аьлар: «Болх дика дел тха бригадe, цо лелийта йиш яц тха ца, хIана аьлча тхона заказчико могийтаргдац из гIулакх».

Дукха хана дена цу ателье хIамаш тегарашта юкъе хьалхалатташ хьайоагIа Лида керте латта кхаанахьа кочамаш тега шийтта сагах йола бригада. Шийх лаьца дуйцара тIера яц Лида, пхьабакъда бригадерча нахах хоза а хеташ дуйц цо. Цигта дог дагьа долаш шийн опыт дIалу, цу хоьо дIахьех къонача болхлошта. Цулухьа оал цох бригадерча хIамаш тегарашц тха воккъост, хеттагIа, хьехарха. Цу деший бокха мах ба. Уж дег тIара доагIарi дешаш да. Массане а сий ду цун.

Цунна дагайоаллаш яр хIамаш тегарий гонзал. 1962-ча шера кхоачашъяккхар цуна дагалаьттар. Ателье хIамаш тегача балха хьер из. Халонаш нийслора юкъьаьиа, Iонаьхургий — хьоьI со пахла лезача бесса барзкъа тега дьена хеталора, сиха, хоза барзкъа тегача сагаз хьагар. Ерий оала саг со а сийй ихача уйлаца кулнар цунна дагалаьттар. Балха хьалха хьача а болх йистебаьча юкъе сеце шийй болх кIоаргагIа бовза гIерта Лида. Цунна из дика карагIаьнар. Дукха за кхаьаьча балха тIа хьаьрделар кулгаш. Дукха хаьа дола хIамаш тегача болх бераш сайна хоза, дика тоьаш тегар барзкъа. Балха тIа хьалха латтарий мугIараштa юкъе яхар. ХIара сменах нормаш тIехкхоачашйора. Цхьаккха сакхат долаш хилацар тийга баракъа. Цигта дIайолайир Дилигова Лидас шийна езаш карагIаьнача професех бола болх.

КарагIдаьннача кхоачамбаь Iийца моттиг яц Лидай. Шийболх гонза кIоаргагIа бовзаре хIаьхо деша лаьрхIар цо. Дилигоаас. ХIамаш тегача промышленноста Ставропольски технологически техникуме очно деша йоаа из, 1965-ча шера доаккаш тIехьакхьаьккъхар Лидас техникум. Цу хана дена ше дега Iомадаь кIоаргагIа доаш, барзкъаш доахача болх беш я Дилигова. Укх шинкъа шера цо хьа а даьккха, тийга заказчикашка дIадахьа баракъаш чот яь ваьргоацаш дукха да. Дукхача наьха барзкъа хоза хьадьахка дог гIоалаьккхад цо. Цудухьа дукха за ателье предложене кийжка тIа заказчикаша цунна яьха барзалаш.

— Тха бригадe тийга баракъа сакхат долаш хилча, ателье ерригача коллектива сий а доху, — йоах Лидас. Из ца хилийтара хьинар кхоаш бригадо. Цунга хьежжа дика хул тийга барзкъа-а.

Пятилетка кхоалагIча шера илан хакал хьалха кхоачашъяра къахьегама вахте эттача бригадашта юкъе хьалха латтачарех я цуй бригада. Тегача барзкъий дикал даьха а йолаш, ялх бетта план тIехкхоачашъяьй цо. Укх бетта а лохдалийтан доаха къахьегама толамаш. Бетта план 105—110 процент кхоачашъеш хьайоагIа бригада.

Общественни балха тIа а хьинаре лакха доал Дилигова Лидас. Из а ателье агитаторашта юкъе дикагIйола агитатор. Грозненски горсовета депутат. Уж декхараш а дика кхоачашду цо. Цигта къахьегача баракъаш доахад Лидайна тийша Сийлен грамоташ, къахьегама кийшка тIа хIа а дийш йола баракаш дукха да. Шийй балхо гоазда дамах а еш, дIахо кхы а дикагIа къахьега лерхI цо.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СТАВРОПОЛЬСКИ КРАЙ. СССР Iилмай Академе астрофизически обсерватори хьалъеча кхаьчай дунен тIа эттара йоккхагIча телескопа юкхьанцара деталеш

Юкхьанцара деталеш Нева тIарча городера Ростов-на-Дону кхаччалца йихьай лаьрххIа цу гIулакха кийчдаьча баржа тIа е етта. Цига из ше морг кхы боаца мухь дIайийаб 9-ча Московски автобаза автопоезд, «КРАЗ-258», «МАЗ-537» яха ялх тягач, 40 тонна гIаьолла прицепаш тIехьа а йийза, портера Кавказа лоамашка йолаеннай.

Телескоп дIаоттаергья форда тIехенаа 2070 метр лакхагIа болча лоам тIа.

СУРТА ТIА: укхаза дIаоттаегйолаш я из Iалламате йоккха инструмент.

Фотохроника ТАСС.
К. Тарусова сурт.

ЛЕХАЧОА КОРАДОАГIА

Грозненски № 2 йолча теплоэлектроцентрала энергетикаша дукха къахьег кердадараш производствана юкъехухьаш. Теплоэнергетически оборудоване къахьегама обсарле лаккъяра, цхьаькха хьовзам боацаш дуга болх байтара хьинар кхо ца деш къахьег рационализаторша, новаторша.

Рационализаторски болх дикагIа вIаштIехьбаккхара нехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхай электрически турбинни цехий коллективаша. БIаь сом ахча преми а хьожаеш хьалхара моттиг еннай электрически цеха рационализаторашта, хIаьта шоллагIа моттиг а хьожаеш, 70 сом преми еннай турбинни цеха рационализаторашта.

Теплоэлектроцентрала рационализаторашта юкъе дикагIа доархIачарех ва къона инженер, электрически лаборатори начальник Голов Виссарион. Релейни защитай схема эргаьккха тоаяра цо укх шера хьалхарча ялх бетта кийча а яь, производствана юкъейихьай 10 рационализаторски предложени. Электрически цеха воккхагIйолча инженера Девочкин Бориса еннача № 7 йолча турбогенератора водородни уплотненешта реконструкци яра-йолча рационализаторски предложене пачхаьлкхена баь пайда 2 эзар сом да. Цигта дика рационализатораш доархIаш ба электрослесараш Лосев Григорий, Курбанов Виктор, цехий начальникаш Таиския Аркадий, Кондратенко Владимир, слесарий бригадир Гоголев Виктор, кхыбараш.

Грозненски № 2 йолча ТЭЦ энергетикаша дог даьзн хинна хьалгьацай Малхбузен-Сибирски металлургически завода коллективо дIайолаяь инициатива. ДIадолача хана теплоэнергетически мощностий къахьегама обсарле лаккъяра хьинар кхо ца деш къахьега а лерхI цар.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ТУЛЬСКИ ОБЛАСТЬ. Коммунистически къахьегама предприяти йолча искусственни бехха Киреевски фабрике трикотажни производство вIаштIехьаьккхай. Укхаза арахецаш тагтах кхалнахьа кочамаш, кофташ, жакеташ, берий барзкъаш де йиш я.

Кердача производства шера низ 155 тонн гатен 200 эзар купони ерг йолаш ба.

Сурта тIа: эшза дола тIата ду шиннаш.

П. Маслов сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАССАЖИРИЙ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Пхе дийнахь болх а беш ши дийнахь салоIача кIирага гонд Грозненера предприятеш хIаьре хIадийхар городской транспорта болх эргабаькха хувар. Цу системах болх бу пассажираш дукхагIа е кIезигагIа хулача ханаца нийс а деш. Автобусаш маршруташка лелара расписани цар беча балха режими Iилман ларда тIа вIаштIехьаккхара Грозненски № 1 йолча пассажирски автобусни парка коллективо Iилма-тохкама института бригадов цхьана соахка май бетта дена укх шера май беттага кхаччанца техкад маршруташка болх беча тепоикен салоIача шин дийнахьи мел пассажираш хул. Иьча расчеташка хьежжа Iуйрийнеи сайрийнеи автобусаш лела еза интервалаш белгалъяьй. ДукхагIа автобусаш хьожаьй пассажираш дукхагIа болча маршруташка. Расчетни материалашнех пассажираш дукха-кIезига хиларгеи хьежжа расписанеш оттаьй автобусашта.

Цхьайолча маршруташка сихагIа автобусаш леларгйолаш гIулакх даьд. Iилман ларда тIа оттаьь программа чакхъяккхара кхы а дукха автобусаш эш, уж Iалашйича стабильни дуьгба маршруташкара болх.

ХIанз городерча, массайолча маршруташка йолаш йола ерригa автобусаш арайлийта йиш хилац, кхоачамболлаш шофераш ца хиларах. ХIанз тха парка ца тоъаш 230 водитель ва.

Укх шера цхьоалагIча апреле дена планированени экономически стимулированени кердача системага яьнна болх беш я тха предприяти. Цо торо хилийтай квалифицированни ремонтникех латта коллектив вIашагIйолла, дукха цхьана сихагIа ремонтеш автобусаш. Технически гIулакх дега а тоаденнад.

Кердача системага тха предприяти яладелхьа юкъера лаьрхIача шоферо бетта эцаш хинна алапи 125 сом мара дацар, хIаьта кердача системах тха предприяте болх баьча хьалхарча беттa царех хIаьне алапи 144 сом дар, май бетта из кхаьчар 160 сомага, июне — 171 сомага.

Дикка лакхденнад ремонтникий алапи а. Кердача системага предприяти яьннача тIехьагIа предприятен фонда чотах мах боалаш делъийта хIама дуйт ремонтникашка. Шофераш предприятен фондах эдарга форма. Кхы дукха мероприятеш чакхйоахаш я къахьегама хьалаш тоадара, болхлой хадраш чIоагIъяра.

100 квартира лаьрхIа цах чубаха цIа, 100 моттига лаьрхIа общежити, 280 моттиг хургйолча гостиница хьисапе цIа хьаллара долча документашта оформлени яь яла йоал.

Укх шера 1 январь дена хьалъе йолаяьй 270 автобуса лаьрхIа гараж, хIаьта цIанз йолча гаража реконструкци еш латт.

Цхьабакъда, геттара во латт городера маршруташкара хьалаш тоадара гIулакх. Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Советен 1967 шера 23 июле баьча сопамга хьежача остановкашка павильонаш, навесаш хьалъе езаш яр. Белгалде дезаш ца соцам вахаре боалабар. Грозне цхьаккха а хIама ца делла.

Пассажирски автотранспорта объекташ хьалхьара балхаш сихгара горисполкомо пахаллаш тIаьхьожам доаттабе беза.

Г. ДУБАШЕВ,
№ 1 йолча пассажирски автотранспортни предприятен директор.

ХЬАЛХА ЛАТТА УСТАНОВКА

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахкча заводе ворхI бетта план кхоачашъяьй аьнна эггара хьалха доаш бир А. Артемова кулгалдеча № 21—2 йолча установка операторашa, из дар 15 июле, 17 июле кхоачашйир ворхI бетта задани В. Аручановас, З. Гасанова кулгалдеча установкай коллективаша.

ХIара дена дукхагIа хул заводе ворхI бетта план кхоачашъяь установкаш.

Л. БАГРИНЦЕВА,
завода инженер-экономист.

НОТ — БАЛХА ЮКЪЕ

Цу гарга хьалха Карабулакски конторе къахьегам Iилман ларда тIа баккхара къаьстта боккха теркам тIабахийта ялар. Хоьш малаьва, производствана чIоагIа пайда хургболаш мероприятеш я ма. Цхьабакъда, цхьаболча кулгалдоша, бурувдеттачар, вышкаш хьалъеча бригадай мастерашца цу [illegible] кхеталзараш цу мероприяти [illegible] дикадараш дарга, цул совгIа дукхагIа барашта тоьш дацар ца мел чоалхане гIулакх ва.

Бакъда, вышкаш хьалъеча цехе НОТ-а творчески бригада вIашагIъеннача тIехьагIа гучадьлар [illegible] Iаламате чоалхане мероприятеш йолга. Юкъъаншта бригаде болх дIаболабеш гIалат дьлар бригада коллектив, хIана аьлча производствана кIоагга анализ яьдар цо. Шоай бераргa а теркам сетевой графика тIабахийта лаьрхIар цар — производствана кIоагга критически анализ ца йойа хIама хургдац вай, — аьнна предложени елар НОТ-а инженера А. М. Захарова. Из дийцар бакъ хилар, кIоагга анализ яьчул тIехьагIа дукха кхоачамбоацараш гучадьлар творчески бригадо. Цкъа юкъе эттара лоархIамегIа дараш дар бетон кийчъеш еча балхашта механизаци ца яр, производственни помещенеша, оборудованена дикагIа йола басар хьекха ца хилар, дукха кхыдараш а.

Цул тIехьагIа ерригача конторана балха анализ йир контора НОТ-а группас. Цу гIулакхо гучадьккхар эггара дукхагIа кхоачамбоацараш вышкаш хьалъеча цехе долга. Укхаза йолаш йолча техниках биза пайда эцац. Масала, июнь бетта 17-ча дийнахь дена 25 дента кхаччалца цехе болх беш хиннача тракторни экскаватора 8 сахьат мара лыхкандар, из болх кулпа цхьан дийнахь балла мара бац. Керщенба чуя подъемники вIашагIйоллаш цхьа тигач тоъаргйолча шиъ дедайнь. № 18 йолча скважинана демонтаж еш дагий балхаш а дьь сайнар, хIаьта кхыча площадке йишаш йола еза оборудовани хIана тIехьа ше ялача уллаш я. Цу тайпара кхоачамбоацараш гучадалар кхыча цехашка а, бригадашка а.

Цулухьа тамаш яц къахьегам Iилмана ларда тIа вIаштIехьбаккхара кхаьа дош йийлача партийни собрание дийца хилар. Собрание къамаьл дьча коммунисташа, парте боахараша дукха лоархIаме предложенеш елар, уж НОТ-а комплексни плана юкъе йихьар. Контора НОТ-а группас (кулгалхо — контора кертера инженер Ю. Г. Косяк), укх шера 20 организационно-технически мероприяти чакхъяьккха лаьрхIад, царех 11 хIанзале балха юкъе йоаллаяь, хинна экономически эффект 112 эзар сом да. Дукха болх баьб Замажиха яхача участкерча НОТ-а группас (кулгалхо Ф. К. Магутов) укхаза хIанзалехьа 2 заседани хиннай, аьтача производствана дукха пайда хургболча мероприятеш отталайдар. Царех дешна яла безам ба са. Карабулакерча бурувдеттача скважинашка укх тайпара химически обработкаш ю лоабата маркхала: углещелочной ваннашца, комбинированни, кислотни обработкаш.

Кхы цхьа масал доалаве безам ба са. ХIанзалца скважина незашта бурильни инструмент тIалетаргйоанаш инструментех хьежача ва бахьанах 15 процент хилла мехкдаьтта тоха зезаш. Замажиулерча участка НОТ-а группас предложени елар мак-кхалах кIезигагIа мехкдаьтта детта аьнна.

Къахьегам Iилман ларда тIа баккхарах хинна пайда дика гуш ба И. М. Бородацкий бригада баьча балхах. Из бахьан долаш шера план хакал хьалха кхоачашъе вIаштIехьаьннa цар.

Шоай болх НОТ-а ларда тIа вIаштIехьбаккхара дукха гIулакхаш де № 27 йолча скважина бурувдеттараша. Цу гIулакха кеппа в хьалзам ца укхаза.

Къахьегам боккхача Iилман ларда тIа баккхара дукха гIулакхаш хьалзем контора, уж кхоачашдаара цар кхобан коллектив.

А. БАМАНОВ.

ДИЗЗАГІА ІАЛАШДЕ НАХА ЭШАРАШ

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССЕ ДЕПУТАТА И. А. ЛАМАЗОВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

Новкъостий депутаташ! Советски халкъо Коммунистически парте хьалхие а делаеш толамца кхочашдо КПСС XXIII-чу съездан цул тІаьхьагІа хиннача ЦК Пленумийн решенеш. Боахама реформа хадданза кхочашъеш хилар бахьан долаш халданза лакхлу вай мехка экономически низ, обществении производства эффективность. хІаьта кийта советски нахьа материальни хьал-торо а.

Оаха доггІоаздьина хІахойт Российски Федераце Лакхехьарча Советага Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхоша деррига советски халкъаца цхьана халкъа боахам дегІабоалабара цхе шера план кхоачашъеча толамаш дахьа хилар. Промышленни продукцеи реализаци яра ах шера план республико кхоачашъяьй 101,6 процент. ДІадахача шера цу хапаца нийсйича 10 процент лакхъеннай яь. Промышленни продукца дерттерча тайпай хьокхеьа темпаш хукка лакхагІа я цхе шера планах бедтальль хиннарва. Кхьетта дика тоаман даьлад мехкаьтта. доахача, мехкаьттахимически, металлах хІамаш ед, кхайн промышленноста боххлоро.

2,5 шера мехкаьтта дакхар 70 процент лакх а деннад. пятилетка дикьагІча шера планах оттабьча боаваига а кхьечад. Газ дикхар цу хана чухь шозза лакхденнад. Мехкаьтта хаккхарга дІадодар планах доахчун лохаха да.

Республике кІира шера лакхлу мехкаьтта бедадах йоаха продукташ — этилони спирт, ацетон, фенол, полиэтилен, кхьйола химически продукташ. Укх тІаьхьарча ше- [illegible]

экономически стимулированен нефлача хьалашка яьккхай республика орригача продукцех 3/4 лугш йола 45 промышленни предприяти. Бердача тайпара боах беча предприятейн организацейн, цхьаьнха а юкъера ца йоаххаш, производство дегІадора темпаш лакхагІа я. производствени фондех дикагІа пайда яц. лакхагІа ба рентабельноста боарам.

Новкъостий депутаташ! Парте XXIII-ча съездо оттадь дІахо а советски нахьа вахара боарам лакхбара. халкъа лукха эшаш долча товарашца бахача нахьа лакхлуш дола хьашташ кхы а диззагІа кхоачашдара кхьетта доархІам болаш да е сесси хьожаргІолаш юкъедоадаль дош.

Тха республике промышленни производства берригча боарамах доткха уделнин [illegible] промышленноста продукце — 4 гаргга процент. [illegible] кога гІирс, трикотаж. РСФСР-а лайгача промышленноста министерства ший кара йолаш кхо предприяти я: Грозненски швейни объединени, кога гІирсех трикотажнии фабрикаш. Укх шера боах бе йоладургья шера 8,5 миллион сома хІамаш арахецаргІола. втара дикагІча оборудованена Іалашъяь йола Назранера трикотажни фабрика.

[illegible]

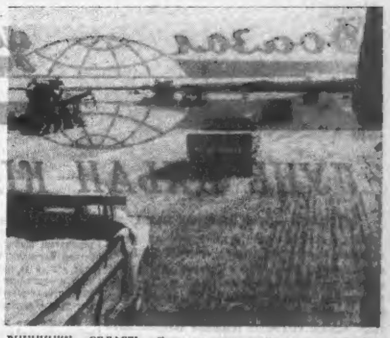

ВИННИЦКИ ОБЛАСТЬ. Хьувкъам дика ххебаь Бершадски районя КПСС XX съезда цІерагІча колхозе. Чуйкиа чуйцаш латт ялат. Юккъера лаьрхІача гектара тІара 30 центнер гуралье дуя кІа чуйцду механизаторашш. Ялат чувхара балхаш комплексно чакхдоах.

Колхоза хьаттанинара ялатах ета автомашинаш ух ялат кийчдеча пунктешка. ХІаналадехьа а 5000 центнер гаргга ялат деккад пачхьалкхенга.

Сурта тІа: колхоза-хийна ялат чуйцаш латт.

Е. Коннета сурт.

ТАСС фотохроника.

ДИКАГІЧАРЕХ ЦАІ

Металлурга дезна наххьабелхаш къахьегамы нохте даьттаб «Красный Молот» завода металлургаш, кхоачашдаьх тІаьйча социалистически дехкарш. Яхье къаьстта [illegible]

[illegible]

С. КОСТИН.

КОММУНИСТАШ ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА

[illegible]

А. ПАЛЬЧАК,

КПСС Урус-Мартана райкома [illegible]

БЕРРИГА А ДЕЗАЛ ЦХЬАН КОЛЛЕКТИВЕ

...1935 шера мара 24 шу даьнна [illegible]

[illegible]

А. ШИЛОВ,

[illegible]

А. АКЛИЕВ

ФУД ШАРИІАТ ЯХАР?

[illegible]

Доазол дехьара

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

СОЦИАЛИЗМА НИЗИЙ ЦХЬОАГIОН ТIЕХЬА

Социалистически мехкий вежарашка йолча партей делегаций Варшаве вIашагIкхетарах КПСС ЦК Пленумахи дерригача дунея тергам тIаболаш хIама хилар. «Из событи эггара тIех лоархIам болаш я», — яхаш белгалдоаккх «Мадьяр немзет» яхача газете. Иштта болча мехкахьа хьахьокх дунен халкъашта юкъе оттача хьало, машари кхерамален Iалашдара хьаштаца хьалхагIа цIаьхха а ца дийхача тайпара социализма низий цхьоагIо хилар дIадехаш хиларах социалистически мехкий халкъаш кIоарга теш болага.

Дунен халкъашта нахъера реакци мостагIча а къахьашца — машаречa е машаре боацача, хурa а арара социалистически мехкий паI йола фронт йохье а шийна болча пайдах тIехь Европе цаьний юкъаметтиг хуяца а гIерт. Варшаве вIашагIкхийттача вежарашка йолча партешка КПЧ Центральни Комитета дахьийтача письмо тIа йоах, Чехословаке социализма ларiдара хIана тIаьттача кхераме мехадесача социалистически мехкий вахара юкъарча хьашташта а кхерам тIаусс.

Из цхьа барт болаш аь вывод хьаллоац хIана Iалашдара чIоагIа коммунисташа, машара, демократе, социализма хьашташ деза долча берригача дог цIена долча нахаз. Социализм мостагIчун низах, контрреволюци капитализм юхоттае а, вай мутIарашта Iуре йоккха а, социалистически содружествах из е воаж мохк дIакъоастабе а гIерташ хиларах лорадр, — яхаш ладу «Работническо дело» яхача болгарски газето, — чIоагIача бувзамца юваенначa берригача коммунистически болхлойн партей а мехкий а юкъара гIулакх ва. Из социалистически мехкаш шоай лоIаме хилар, Европера машари кхерамален Iалашъяра, империализма реваншизман бIеха планаш йохаяра Варшавски договора вIашагIкхийттача паччахьалкхен сийлен декхар да».

Новй Гута болхлошта хьалхашка ше къамаьл деш Халкъа Польша правительства керте латтача Юзеф Циранкевича аьлар: вай раьза хила йиш яц мостагIчун низаша ЧССР социализма новкъара диихара. Чехословакин халкъий социалистически содружествах дIакъоастадара. Вай халкъаша, белгалдаьккхар Циранкевича, тIеххьара тIом хиннача хана Iалаьмате дукха цIий Iодалаш нах боаш тIом бар гитлеровски фашизм эшадара. Воашка иштта хала хаьча нийий юкъаметтиг хуцийта йиш яц вайга.

Варшаве вIашагIкхетара итогашка цунна юкъе дакъа лоацаш хиннарашa аь выводаш цхьа барт а болаш могаьчa КПСС ЦК Пленумо, массане а бакъдеш ма хиллара, новкъостал дир социализма позицеш, социалистически содружества кхоталлар чIоагIдара. Цу гIулакхо дочкъалургдоацаш тохаллийтар антисоциалистически низаш хьалхьедена цар дог урагтIадена дIаполадена буржуазин кепайоазув. Коммунистически болхлойн партей цхьоагIо хилар хьахьокхаро парххе дохадир шиъ бIехача пропаганда социалистически мехкашта юкъе мостагIа оттале империалистически реакце лерхIаш хиннар.

Кхьметтел «дика лоархIаш долча» лондонски «Таймс» а «Гlайгiа» махаге дIа ца хийцача Iе ца луш, халахетар хилар буржуазин кепайоазонна Варшаве вIашагIкхийттачех цхьа барт болаш хиларах. ХIаьта а буржуазин кепайоазонаш, эггара хьалха Малхбузен Германе газеташ а долаш, [illegible] Варшавски договора тIеха [illegible] советски эскарех дола провокационни хабараш доржайна.

Из дерригга а къайлта цхьа хIама дага долаш деш заболаш чIоагIа боаша [illegible] Чехословакерча контрреволюци болх аттача баккха гIерт. [illegible] Варшаве вIашагIкхийттачеръ [illegible] Ирака, Чехословакехьа [illegible] вIашагIкхийттарашка тIаьхьа [illegible]

АГРЕССЕ ЭСКАЛАЦИ ДIАХО ХЬОШ Я

17 июле Париже хилар ДРВ-ан «США»-и вакилашта юкъера 13-гIа официальни весса. [illegible] Из хоза муьlарло дир Пентагона керте латтачо, 14 июле штабай начальникай комитета председатель инарал Уилер, кхьбола эскара лаккхера гIулакхера вах, дипломаташ шийца, а болаш шиъ визитох из Къулбехьен Вьетнаме веча. Клиффорда баьча наькъа кертера декхар ва президента Джонсона Къулбехьен Вьетнама американски марионеткаца «президентаца» Тхиеуца ела йола совещани кийчъяр. Из йолвенний 19 июле Гонолулу (Гавайски гIайреш тIа).

Цу совещане де лерхIараш дувцаш, американски непайоазоно къайлакхахьан Гонолулурча совещане дуараш вай ханара американски геро сайгонски эскараш дIаккхачийтари Къулбехьен Вьетнаме беш бола тIом дIахо а айбари хилар. Из деррига а гуччахьа лаьрхIа да, «дика позице тIара» гIулакхаш а деладеш, Париже вIашагIкхийттача ДРВ тIехьашка лиха а Сайгоне Iаьдале йола йохкаенна из марионеточни режим ларае а.

Гучох, къахьетам бекъара пардкхах, Париже машарах дола къамьлани дар кертерча дакъе Гарримана тIадилад.

США еррига моттийте хьахьувиха «машара» актан цхьа тийша болх хIала бола гIулакхаш да. Кхьметтел ДРВ-ана вIезигагIа бомбаш етта аьнна цар шерра дIахкайкадаьр а цIена хавалар ха. Эхь ца хеттаце цунах дувц воаваш волча «Нью-Йорк таймса» обозревателя Сульцбергера. Етташ йола бомбаш 20-ча параллелаца кIезигьаьо, йоах цо, «ВIашагIкхийттача Штаташка йиш хулийт Къулбехьен Вьетнаме бомбаш еттара йолаш йолча самолетах лаьрхIача хIаман тIехь дикагIа пайда эца».

Вьетнаме дIахо хьош латтача американски агрессе зеллаце деррагача дунен шерра протеста болам хьоабаьб. Машари халкъий новц деза мел долчо харцбу американски агрессораш, ДРВ-ана бомбаш етталеш кхьбола тIом белгеи Iалаьмате чехка дIалаккхар дIа а дех. Турпалча Вьетнама тешамерча доттагIий хьалхарча мутIарашка ба советски нах. Цунах дика дувц 20 июле, Вьетнамах йола Женевски соглашенеш оттаьча хийнахьа дена дIадоладеннача советско-вьетнамски доттагIален США агрессена духьала вьетнамски халкъо лоаттабеш къовсамца бола барт-цхьоагIони месачнико.

ИРАКЕ ХИННА ПЕРЕВОРОТ

17 июль хьахилларах хоам беш Багдаде сахьате техача гурглa тата хьахезийталар тевхача чархаша деча таташ. Уж яр президентски дворена тIайолха 10-ча бригада таллаш. ТIема-фошарча низаша хьал а лоацаш паччахьалкхен Iаьдал хуаца йолхар уж. Цхьий Iо ца доххийташ хилар переворот, хIана аьлча из вIашагIъеллечех дIакхийтар президента ха тIа латта бIу.

Iуйре тIаккхоачаш деррига а чаккхаьлар. Багдадерча радиос дIакхайкадир президент Ареф деррагача гIулакхаш тIара дIа а ваьккха, отставке а вахийташ, Ираке ва дIахийтав, аьнна. Иштта дIабаьхар премьер-министр Яхья, генеральни штаба начальник Ансари, правительства беррига членаш а. ДIакхайкадьяр Ираке «Революционни командовене Совет» юллаш хилар, цо республика президенталла инарал Ахьмад Хьасан Бакра хаьржар.

Ирака керда хуттахь кадрови опсар а Иракерча «Баас» яхача партие хьалхе [illegible] Монархи дIа [illegible] Иракски Республика кхайкхаш 1958 шера 14 июле хиннача революцие [illegible] 1963 шера февраль [illegible] «Баас» яхача партие [illegible] 1963 шера февраль [illegible] премьер-министр тIаккха вице-президент хиннав. «Революционни командовене совето» [illegible]

Ирака хиннача переворотах доазол дехьа [illegible] Франс Пресс яхача агентства [illegible]

Уж аноними «экспертош» [illegible] «Ирака хиннача переворото [illegible]

Боккъалар [illegible]

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

МАГАДАН. ЛЕНИНА МАЙДА.
С. Преображенски сурт. ТАСС фотохроника.

СПОРТ

«ТЕРЕКА» ЦХЬ ЙОЛЛАР

19-ча июле Уфа яхача городе дейзар «А» класса шоллагIча группа кхоалагIча подгруппе СССР-а хьалхара моттиг дахьара моттигера «Строитель» грознеснски «Терек» яха футбольни командаш. Цига счет 3:1 йолаш «Терека» футболисташ котбаьлар.

* * *

Селхан Грозне С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе Милан яхача итальянски городера «Милан — УЙСП» яхача командаца дейзар «Терека» футболисташ. Массанена а сакъердаме хеташ чаккхьаьнна из доттагIален матч. Счет 4:1 йолаш котбаьлар фусаргIий.

ПРИЗ — «ЧАЙКАНА»

Вайна махарра Грозне дIахьош хилар «Тоарска бургаш» приз яккхара дешархошта юкъера яхьаш. Самардийнахьа цу яхьай финальни ловзараш хилар «Динамо» стадионе.

Цига лейзар «Полет» яха Октябрьски районеа «Вымпел» яха Заводской районеа командаш. Счет 4:3 а йолаш «Полета» спортсменаш котбаьлар. Цул тIехьагIа лейзача «Чайкан» (Старопромысловски район) «Заря» (Ленински район) яхача командаех цхьанкха а котъялазар, счет 1:1.

Итогаш яьнул тIехьагIа хьалхара моттиг старопромысловцашта («Чайка») хьожайир. Цу командане елар кубокии грамоташ. Ядье дагъе лаьцача хIаранена совгIата спортивни костюмаш елар.

ШоллагIча моттиге ба Ленински района спортсменаш.

Р. АУШЕВ.

РЕСПУБЛИКА КУБОК ЯККХАРА

Нохч-ГIалгIай АССР-а кубок яккхара футболисташта юкъера полуфинальни яхьаш чаккхьаьннай. Бехан тIаболаш дар «Луча» «Старогрознефтяр» командашта юкъе хиина ловзар. ТIагIертта лаьттача къовсамашка счет 5:0 йолаш котбаьлар «Луча» футболисташ.

ШоллагIча ахфинале дейзар мехкдаьттан педагогически институтай футболисташ. ШоалагIа тIателлача хана а цхьаккха а команда котъялевзар.

Финале ловза боахьо «Луча» футболисташа яьккхар.

О. БАЗЫЛЕВИЧ.

МАССАНЕ А ЮКЪЕРА ОБРАЗОВАНИ ХИЛАРА

— КПСС XXIII съезда Директиваш тIа оттадьа укх пхе шера керттоача лаьхье массане а юкъера образовани хилийта довле деза, аьнна.

БIарча хьайицача вай республике кьахайкад халкъа образоване юргагача органашa, хьехархоша, советски органаша, общественноста низ тIабахийтача укх хьатIадоагIача 1969 — 1970 шерашка хьатIекхуваш йола еррига тIехьа юкъера образовани хургйолча яккхара эша хилаиза даргдоаца хьалаш.

Юкъера образовани шеръяра хилаиза даргдоварех цаI ва школаш дIахо а эргаяьха тоаир, къаьстта юртара ярош а йоахаш. Укх тIеххьарча шерашка дикка дукхагIа яхкай юкъера школаш: шин шера 49 юкъера школа къайнаьллай. 1968—1969 кердача дешара шера ихы а 14 юкъера школа юлларгъя, цу тайпара, республике болх беш хургья 209 юкъера дешара школа. Ерригаш хьанийшача цар йиш хулийтаргья лаккхерча классашкара берригa дешархой чулаца. Цхьабакъда дукхьола юкъера школаш дукхагIа хилийтарах чаккхоаккхавургболаш дац кагерхошта юкъера образовани лара доаш, цу школай балха дикалш дешара-материальни базен лакх ца йича.

Тахан эггара лоархIамера, тIехьатерта йиш йоаца декхар да эггара хьалха юртара школа чIоагIъяр. Шоаш хьехача берашта чIоагIагIа йиза знанеш масс а оагIорахьара кхетам луш де а доагIаш сей деш юрта болх беш педагогаш ба вай. ХIаьта а юртарча тIехболча дешархошта мара знаней хьакъехьа городерчарца къовсалургдац.

Городерчарел лохехьа латт дукха а дукхагIйола школаш, хIана аьлча юртарча школашка балха хьалаш вогIа да Дукхача районашка къаьстта гаьнарча, хьехархой тоьаш, кхоачамхиллаб оборудовани, гойтара пособеш, методически литература дац. Дешара материальни базе чIоагIйоеш, къаьстта бархI шера школех яьча юкъера школашка, хьехархоша беш бола болх дукхагIа беркат болаш хургбар, берашта, дешаш дикагIа ховргдар. ХIаьта республике школай, къаьстта юртарчар, материальни база эцала я.

Еррига школаш педагогико, санитаре, гигиено дIадехараш ма яххара сайтa яц. Иштта йола школаш дукха я Ножай-Юрта, Ведана, Советски, кхыча районашка. Физически аьлча классе хошаргва 18—20 саг. Юккъера лаьрхIача республикеза классин цIа 36 квадратни метр да, хIаьта хила доагIар 48—50 метр. БархI шерарчен юкхьанцарчен школашка юкъера лаьрхIача классин цIа 33—34 квадратни метр да.

Типовой школаш Iалаьмате ледара хьалью. ХIара шера паччахьалкхен капиталовложенеех 10—12 эзар берз деша моттиг хьалъе йоагIача фактически 5—5,5 эзар моттиг мара хьалъеш.

Цхьайолча районашка укх тIеххьарча итт шера шишша, кхоккха школа мара хьалъьаьяц, хIаьта деша дагIа бераш цу хана чуьх пхезазбархIаза дукхагIа хиннад. Масала, Ведана районе 520 моттиг, Надтеречни — 920 моттиг йола кхо школа, Ножай-Юрта, Советски, МалгIабека, кхыча районашка иштта — кхоккха школа хьалъяьй. Классин цIенош ца тоъар бахьан долаш бераш шиинхаь сменах деша ухилга шерлуш да. ДIалахача дешара шера шиъ сменах болх беш 69 школа яц. Болх дукха хилар бахьан долаш дукхача школашка переменаш лоацъяьй, занятеш сайре тIехьаьххалаш йIаьхлу. Цу тайпарча хьалаша берой ундахьйа цар деша кхувии хилари телахду.

275 бархI шерарчен юкъерчен юртарча школашка 144 физика, 165 химе, 229 биологе кабинет тоъаш яц. ХIаьта сурташ дахкарен черченен кабинеташ вIалла а яц. Юртарчарех дукхха а дукхагIача школашка библиотекаш, читальни залаш, пионерски комнаташ, классен школех боаца болх бара дола цIенош, физкультурни залаш, школьни буфеташ, столовеш яц. Халкъа образоване моттигерча органий декхар да цу гIулакхашта хьехийна ахча доагIаьчеш дIаяза дIадехийтара тIахьожам лоаттабар. Бакъда из декхар деррига а шоай низаца кхоачийъе могаргвац просвещене Министерствaнeц халкъа образоване органашца.

Бюджетни ассигнованеех совгIа дешара-материальни база Iалашъоллургъя школашта шефсен новкъостал деча промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка. Цар школашта яла йиш я оборудовани, гIишлош ю материалаш.

Парте хьалхашка оттадаь деррагача халкъа дикка декхар — хьатIакхувча тIехьенна юкъера образовани алар чаккхдоаккхача школашта, халкъа образоване органашта цIенхаштта новкъостал даш дукхача боалама а общественни а организацеш, колхозаша, совхозаша, промышленни предприятеша Всеобуча юкъера образованин дегIайоалача кхоачамбоалар да школьни интернаташка тоъал моттигаш ца хилар.

Юртарча Советашa дика йоахкъеш къоаш тIехье кхетаеча кхоачамболаш хьалаш хилийтара. Интернатешка дIадехина нах чубаьха цIенош дешархой дIалийбаьяр кийчдаьдаь.

Шелковски районера Гребенской, Дубовской, Курдюковски интернаташ готтача помещенешка я. Старо-Щедрински интерната дукхагIбола дешархой чахагара лаьцача квартирашка бах, шиш цхьаккха уж биййа.

Колхозашеи совхозашеи дика новкъостал да диче кхоачийдулургдаш школьни интернаташта кхача вIашатIехьбаккхар, оборудованеца эша помещенеш Iадашъяр.

Массане а юкъера дешар чаккхдоаккхача 1970 шера мехка дIалоададеча каде юкъедоалаш школаш дешара кердача планашцен программашкен йоалар. Цу гIулакха чулоацам ба юкъера школа чаккхйоаккхача кагирхошта хIаназара Iалмане дIаехаш йола знанеш ялар. Берригa дешархой юкъара юкъера дешар дика довзаш хила безарах да укхаза дувар. Из доккха а белхтоахаме а декхар кхоачашдулургдаш лаккхара квалификаци йолча хьехархошен педагогически кадрашкен чара.

Нохч-ГIалгIай пединститутo дукхаза хьехархой йоахкашишта а араьяра боагIа хьехархой эша я республика школаш, къаьстта юртарашка. Цара хIара шера тоъаш 5—10 классашка хьехаш бола преподавателаш. Дешархой дукха бебаш хьехархой балха тIара дIабуалаш хилара да из. ХIара шера дукха хьехархой вIабоал республикера. Цуш бахьан да цар болх беча моттигашка вахача сага хила деза хьалаш ца хилар. Чубаха цIенош ца хилар бахьан долаш кIана наьха цIеношка квартире бах дукха бола юртара хьехархой.

Къоначa специалисташна хийса доаца. Уж кIезига теркал беш дола гIулакхаш леладаьл дIададахача дешара шера Ачхой-Мартана, Советски, Шаьлга, Наьсаре, кхийолча районашка.

ХьатIадоагIача дешара кердача шера республика школашка болх бе воагIаргва вай пединститутера, педучилищешкара, мехка ахьча 18 вузера дийна ваьнна 1418 хьехархо. Уж балха дIахьожабара, балха оттача цара баха йIайха а парrIата а моттиг нийсьяра йоакхо а еза, дикача кхоачамца тIаьца беза уж.

Вай кагирхоша юкъера образовани чаккхйоакх сайрийнарча школашка а. Республике укх тIеххьарча хана дикка дукхагIа хиннаб сайрийнарен заочни дешар дешаш бола кагирхой. ХIана иштача наькъаца дешаш 17600 саг ва. 1970 шера 26000 сагага дIаккхачийта лерхI уж. Цхьабакъда уж кIезига ба, хIана аьлча 16 шерагара дена 30 шерага кхаччалца да болаш, болх беш бола кагирхой бе бархI класс яккхаза, цхьаннахьа деша ца багIаш. Къаьстта дукха ба декхар дар тIадожадеш дола бархI шерара дешар а ца дешаш гIишлош хьалъеча, бытовой гIулакх деча юрташка. ЧIоагIа кхоачамбоеш е сайрийнарча школай дешара-материальни база.

Шелковски, Урус-Мартана, Ведана МалгIабека, Ачхой-Мартана предприятешка, колхозашка, совхозашка кхийкеной школешка гIо деш йола комиссеш яц, хIаьта районашка вIашагIтехача цу комиссеша болх бац.

Предприятий, колхозий, совхозий цхьаболча кулгалхоша дешаш бола кагирхошта правительства оттийна льготаш телац. Иштта моттиг хилар Урус-Мартана района «Горец» яхача совхозе. Шелковски района Ленинен Кировен цIерагIча колхозашка, кхы дукхахьаза а.

Болх беча кагирхой юкъерча образоване боалам лакхбар массане а юкъера йоакхо а хиина дIаотта деза. Халкъа образоване, исполкомий, общественноста, предприятей, колхозий, совхозий болхлоша цхьана цу гIулакха йоакхо ниа наькъаца мора лаьхлургбац вай юкъарча дешарехь боарам, кхоачашдулургдаш кхийнахьа бархI шера дешар чаккхдаьккхара декхар. Цу наькъаца жора доладургдац вай массане юкъара юкъера дешар чаккхдаккхара декхар кхоачашдарга довла.

ГIулакх вай органзацешкаш балхах вай лоIамах школа лелае вайна харах, партех правительствах школах бола сонам кхоачашбара берригa низ оарцагIйаккха харах латт. Из белгалдаьккхар дукха хьехархой йоацаш Москве хиннача хьехархой съезде а.

Хьехархой съездо белхтоахаме а, цIенхаштта а дола декхараш оттадаь вайна хьалхашка, уж кхоачашдара къаьстта уйла тIаьхийта а еза.

М. УМАРОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министр.

ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

Дешаха дешара цу кхоачаш йисте а лаьале кердача дешара шера кийчо е балабелар тха районе? ЙоагIа ремонт а яь школай цхьаболча кулгалхоша цу хьакъехьа дахьа тоьаш гуш да.

Районе йолча 40 школах тахкарча дийнахь Iаина мел эшар Iалаш а дах ремонт яь йистелахина 30 гаргга школа я. Царех я, масала Мескер-Юртовски юкъера (директор нов. Демильханова), Шалински юкхьаччаца (директор нов. Дигехаьнов), Автуриснска санаторно-вспомогательни (директор нов. Умаева), кхыйола а школаш. Тахан а тIехь бераш деша доладала мегаргдолаш ше чеплар дах йистебаьнна ухаза. Техача кIираш, массанахьа а керда хьехка тьегача баьараца доа гIоловахих.

Дукха гаьна яргIолаш ца Шаьларча № 3 йолча бархIшерарчен № 1 йолча юкъерчен, Гермeнчукски юкъерча, кхыча а школашка еш латта ремонт. ЦхьоалагIа август тIаккхачалехьа шоай ле мел дезар дах йистедаккха лерхI цу школай кулгалхоша.

Во делаш доагар Iалашдара гIулакх а. Iаина доагаде эшача зеоговах хIаннале школай хоашка чулоар 70 проценталь сезгIа да. Дерригача Iаина доагадалаш хахче а кIор а Iалашьаь баьнинаб Шаьларча № 1 йолча юкъерчен № 4 йолча юкхьанарчен, Герменчукски юкхьанарча, Белгатойски юкъерча, кхыйолча а школашка.

ХIанзе а уйза ю оаха тхоай школашка болх бе боагIаргболча керлача хьехархой. Уж деррига а 217 саг ва. Цара массанена чуйе цIенош, бIарччача Iаина эшаргдола доагар, вахара эшаргдолча, кхыдолча хIаманна а Iалашe яра оарцагIъяьнай райОНО, райисполком, юртаншкара советаш. ХIаьта нах беча организацеша эшаш йола кхачан продуктан хулийтаргья.

Бахача ихха цо-шоай юрташка болх бе боагIаргболча хьехархой торжественно тIаьэпаргбола гIулакх вIашагIтехьабаккхах района еррагача юрташкарча советаша.

Хьехархой гонахл лакхьара йолча институте дешаш ва 271 хьехархо.

Во делаш районе бераша эшаш дола учебникаш, гойтара пособеш Iалашъяра гIулакх а. Дешадаь учебникаш шоайла дIа-юха тел дешархоша.

Цхьабакъда, массанахьа я дац цу тайпара дика гIулакхаш. Района цхьайолча школашта хетта хьатIадеш классен цIенош да. Масала, Майртуперча бархIшерарча, АтагIарча школа-интерната, Октябрьское юртарча юкхьанарча школашта хIара шера 160 моттига лаьрхIа пристройкаш хьалъеш латт. Майртупе хьалъеш латтара дешара цу тIаккхоачаш яь йистелаз а мег, цхьабакъда поркадахьа ярашта аргьаш хIана сацна мара цига балдаш ца дийла.

Цхьайолча юрташка керда школаш, пристройкаш, хьехархошта лаьрхIа квартираш хьалье болабала безаш бар гIишлошъеоаш. Масала, Центорой яхача юрта 320 моттига лаьрхIаш Шаьла 920 моттига лаьрхIаш йола школаш саоке а хьалъе йола езаш яр, хIаьта тахачарча дийнахь цу хьакъе лаь цхьаккха а хIама дац.

ДIалахача шера хьатIаь йисте а яьха эксплуатаце дIачукла езаш яр Новые Атаги, Октябрьское яхача юрташкара школаш. ХIаьта эксплуатаце дIачу ца ялара совгIа хIана уж хьалъяра балхаш геттара эсала дел.

Цхьаьккха а ва белгалдаккха дезаш. Республика просвещене Министерствас тхона ремонта хьахийца гIишлой материалаш (хьу, цемент, басареш, кхыдар) кхоачам хиллай ба. Из иштта лоlга мозарта хоаш чолча тхона новкъостала оарцагIъяртдана аьнна хетар района нах бу организацеш. Цхьабакъда, цох хIашлаца хIама хиннадац.

Пиньлой материалаш ца хилар бахьан долаш Шаьлгарча № 2 йола берий беш ремонт е йиш йолаш я. Из хIана болх ца беш сена латт, хIаьта районни центрера пионерий? Ша болх беш доаца ши бутт баьб. Коммунальни боахама министерствага лехар хьалар оаха тхона эшача ремонт ергйолаш Шаьлгарча ремстройучасткана указани е аьнна.

Цу дерригача кхоачамбоацарашa тIехьаьнах школашта а берий учрежденешта а хачнахьа ремонт езга.

Кердача дешара шера кийчо езга алхха школай декхар хиина Iац. Ерригa общественность оарцагIъяла еза цу лоархIамеча гIулакха.

А. БЕРСАНОВ,
Шаьлга райОНО заведующи.

АРАДАЬЛНАД № 14 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Укх деношка КПСС Нохч-ГIалгIай обкома агитацеи пропагандан отдела № 14 йола догIанара «Агитатора блокнот» арадаьлнах.

«Кагирхошта коммунистически кхетам балара — дешна терко» аьнна Грознески горкома секретаря С. Зоева лаьца статья а блокнота хьалхарча оагIонаш тIа ва патеха.

«Из да а да вай Советски Iаьдал» яхача рубрикана вIад ва патеха а «Социалистически общества тешаш» аьлна республика къахьегаьоя социальни Iалашо дегIаяра Нохч-ГIалгIай республика социальни обеспечене министра В. Синарзина лаьца статья.

«Пятилетка — ханах хьалха!» яхача материалий хроника лаьнай блокнота тIа.

[redacted]

Хаоттам

Тахан республике гIоалан Грозне кIезиг-дукха моржаш а йолаш, йIайха ха латтаргья, тайп-тайпарча оагIонашкахьара цкъарчоа лаьгIа а болаш. тIаккха гIаьхха хьекхаш мух хургба, республике гIоала 30—35 градуса Грозне 33—35 градуса йIовхал хургья.

24-чеи 25-чеи июле хуашлуш моржаш хургья, цхьашанахьа ловшача хиннашке делаш догIа хургья. дикъуакъаргда, къулба-малхбоалехьара, цхьайолча ханашка малхбузехьара цкъарчоа лаьгIа а болаш, тIаккха гIаьхха мух хьекхаргба, буйсашка 13—18 градуса деношка 24—29 градуса йIовхал хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

БАХАЧА НАХАГА ДIАХАЙТА!

Нохч-ГIалгIай Респотребсоюза заготовительни организацеша массе а моттигашка хьийбу 7977-57 ГОСТ-ах яла на боагIа бола корда саьмарсах, килограммах 85 кепиг мах а луш.

Саьмарсах бехкара дувзадене дола къоастадар дезаш дешаш шийдалаш уж къестадо моттигашкарча райзаготконторашка ала деза.

РЕСПОТРЕБСОЮЗА ЗАГОТОВКАЙ УПРАВЛЕНИ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам.—3-38-11; белхтохаме секретара—3-34-38; партийна вахарен, культурен, промышленностан отделаш—3-42-30; юрта боахамен письмой отделий—3-42-38.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-38.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революции проспект, 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05154. Закал №3033.

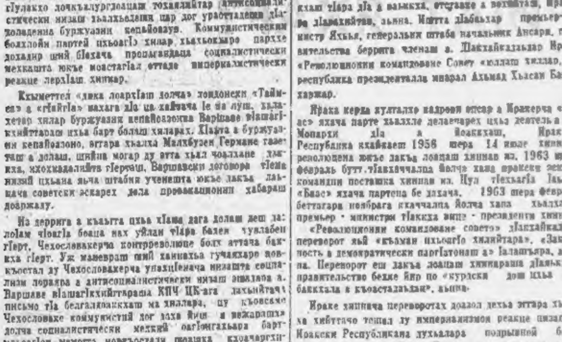

ВIАШАГIКХИЙТТА IАРБИЙ РЕСПУБЛИКА. Насер-сити — Каир гIорд-спутник 12 эзар сага ваха [illegible]. Проектах цу районах тIабогIаш хана столица [illegible] министрашкан учреждении бола моттиг хургья.

СУРТА ТIА: Насер-сити уличех цаI.
Н. Киселевой сурт. ТАСС фотохроника.